НАРОДНИ БРОЈ 3.

„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 к.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 к.
За Србију
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка нарочито за шире народне кругове уређени могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.
За „Приповедано“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАТЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 12. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 20. ЈАНУАРА 1895. ГОДИНА XXX.

Молимо старе и нове дужнике „Заставине“, да свој дуг неодложно намире, да не падне на њих кривица, ако окрњењем науције и сам опстанак листа у питање дође, — и да не буду и они у реду оних, који „Заставу“ поткопавају.

СРПСТВО У ЕКОНОМСКОЈ УТАКМИЦИ.

(II.) Привреда у сваком народу чини основу, ону снажну, материјалну основу његовог живота. Привреда је главни саставни део, поотка оног ткања, који се назива културом једног народа. Изменом тога основног састојка мења се и цео тај умни сплет, сви они односи, који га чине. То је једна историска необорива истина. Култура се развијала, усавршавала увек на основи привредног развитка и усавршавања. У доказивање овде, да богме, не можемо улазити; можда ћемо то потврдити примерима у другим чланцима. Овде се задовољавамо наводом једног великог научника, чија тврдња без сумње може заменити свако доказивање, јер је то човек, који је својим радовима преобразио целу економску науку. Он*) вели: „Култура једног народа је онај збир физичких и умних односа, који сви потичу из привредног стања, у коме се тај народ находи.“ Као што је храњење у човековом организму основни услов за живот његов и развитак, тако је и у животу народном привреда материјална основа његову усавршавању.

Кад је тако, онда је јасно, даће се изменом те основе мењати и услови за развитак народни, за његов умни напредак, за његову културу. И, та се основа сад баш мења; место ситне занатлиске производње у вароши, све више продире фабрична, место ситне земљорадње и малих газдинства долази обрада земље у велико, машинама То је цео један нов живот што се ствара, то је један нов период историски што зачиње. Али — овде почиње тешкоћа.

У свију других народа тај процес био је лаган, вршио се од себе и остао је тако рећи у истој средини, у рукама истог народа. Породичну радиност заступило је занатлиство, место занатлиства развила се полако кућна производња, па онда фабрика (творница), савршенији облици долазили су после несавршенијих — али се чиниоци привредни нису мењали, али се носиоци тог новог живота нису уклањали. То је био један исти народ, који се развијао. Са свим друкчије данас бива код нас.

Живећи у нарочитим историским условима српски народ није могао онако брзо да се развија као други око њега. Негде угњетаван једном азиском грубом силом, негде спречаван особитим политичким неприликама, он је остао у назатку. Цела култура, а на првом месту привреда, јачала је око њега, он се кретао врло лагано. Он је у главноме у економском развитку, дошао до оног ситно земљорадничког и ситно занатлиског ступња, даље сам није отишао — спречавали су га. Савршеније справе, онај огромни низ машина и фабрика он још не држи у својим рукама. Па шта је последица тога?

Савршене справе назвате општим именом: машине (строј), у основи су тако зване фабричне производње. Фабрика (творница) по техничком склопу своме је један уређени низ машина, тих савршених справа. Фабрика је тај непријатељ занатлиског реда и целе оне привреде, којој је занатлиство било у основи. Подривајући занатлиски сталеж наш, фабрике подривају и онај облик производње, који је код нас био до сада у снази. И тиме нам она чини двојаку штету.

Данас фабрика, савршенији начин производње, свугде ништи занатлиство, несавршенији облик њезин. Занатлиство, то је наша привреда, то је основа нашег живота, то је поотка оног ткања, које се Српством назива. Фабрика пак у рукама је туђина; она је гнездо стране културе. Борба дакле, која се води између занатлиства и фабричке производње, у ствари је борба народности, борба не само економска, већ и политичка на првом месту. Ништећи наше занате у вароши, ништећи онај облик земљорадње на селу — овоме ћемо посветити нарочити одељак — фабричар ништи у ствари основу нашег живота, оне најбитније услове народног развитка. Фабрика, страна производња, замењује полако ону старију поотку српске културе, замењује је, учвршћујући се сама у нашој средини. Важност овога врло су добро појмили аустро-угарски државници. Они су увидели, да ће се истискивањем оног начина производње, који нам је био својствен, кога смо држали у нашим рукама, који је чинио тако рећи нашу снагу, полако порушити и основа, она материјална, важна основа наше народности. За то су они од вајкада морално и материјално помагали сва страна фабрична подузећа у српским крајевима, гурали тако рећи у нашу средину, у нашу културу те стране састојке привредне. И успевали су. Наша, српска привреда у потпуном је опадању, и савршенији облик, који је заступа, није више у нашим рукама, ми му нисмо носиоци.

Тако ето полако учвршћује се у нашој средини основа једне н о в е културе, и како је та основа туђа, то и култура, која се ствара не ће бити наша. Па шта да чинимо? Да плачемо? Кад би нам то помогло. — Да скрстимо руке и чекамо ту навалу, чије предстраже већ сустижу? Да, ако у себи немамо више ни искре народне свести, ни мало љубави к будућности. Има ли пак тога код нас, треба свом силом стати на пут тој навали, треба је сузбијати. Како? Ја мислим да нема другог начина, но стварањем савршеније привреде нашим рукама у нашој сопственој средини. Занатлиство пропада и то пропадање није могуће спречити. Оно је последица једног неминовног историског процеса. Покушати, да се оно одржи, оживи у ма ком облику — било би млатити празну сламу. Занатлиство треба преобразити, дати му нову основицу, пружити му она иста средства, оно исто оружје, којим се противу њега служе — то су савршеније справе, машине, фабрике Занатлиство ће се моћи одржати тек кад не буде више оно, кад се претвори — у фабричну производњу.

Радити свим силама на томе не значи само спасавати један читав сталеж наш, не значи помоћи само нашим суграђанима, већ још и на првом месту борити се за народни опстанак, за бољу будућност.

Радикална странка, чији је орган „Застава“, има у своме економском програму одредаба, којима се циља том преображају, којима се тежи подизању савршеније привреде на народносној основици и од одзива према њој, зависиће, хоће ли она моћи то у дело привести.

Загреб, на св. Јована 1895.

Живојин.

*) Маркс у предговору своје „Критике политичке економије“.

Они досадашњи претплатници, који су примили прве бројеве „Заставе“, а не мисле и на даље држати је, нека нам изволе све бројеве од ове године вратити натраг.

Нови Сад, 19. јануара.

Изборно кретање. Избори за угарски сабор, у срезовима, где су се истакли за посланике данашњи угарски министри, биће, као што из Будимпеште јављају, у фебруару. Изборно кретање у велико је већ захукано. Министри иду од места до места, а тако исто и њихови противни кандидати. Истичу се против министара и чланови осталих саборских странака: Апоњијеве и независне странке. Но најозбиљнији су им противни кандидати присталице нове народне странке. У Боњхаду има за сад више противних кандидата, па ипак за то нису сјајни изгледи министру Перцелу. У Чакатурну, Дуна-Сердахељу и Панчеву истиче народна странка своје кандидате. Изборно кретање врло се развија и највише у корист народне странке. Ко ће победити, за сад се не зна. Али да ће бити жестока изборна окршаја, о том данас већ нема никакве сумње.

*

Изборни проглас у Чакатурну. Народна странка издала је врло слободоуман проглас на бираче У њему стоји ово: „Да ли живимо ми још? Да се није можда наша крв претворила у воду? Ми стојимо сами: Бог и народ! На обоје је заборављено! Ми морамо свима законитим средствима да тежимо за тим, да наше жеље не буду бачене на трг коцкара!... Капиталисте су притисле под именом слободног рада и заната готово све гране индустрије заједно са радиношћу и радни-

ПОДЛИСТАК.

ДЕДА.*)

Написао Јанко М. Веселиновић.

Ништа јаднije под небом од попа удовца!... Ја их пуно знам и сви су подједнако несрећни. Али, поп Иван, о коме хоћу да вам причам, још је несрећнији. Замислите човека, који има само троје женске деце и другог никог болећег. Најстарија му девојчица остала иза мајке у осмој години и на њу спала кућа Јадно дете да се разломи под теретом а не зна куд ће пре: или ће гледати кућу или оца и сестрице....

Па опет се некако таворило. Прође неколико година. Попа Иван види да му у кући опет има некаког реда па је пог'о главу и покорио се судбини.

А био је он мало и чудноват. Хтео је по што по то да очува свој свештенички углед и достојанство. Био је то поносит човек. Поносио се својим свештеничким чином, који је од вајкада, у његовој породици, ишао као аманет с оца на сина.

Па би увек оборио главу кад би помислио на будућност. Ето, Бог му узе друга а не остави ни једног мушког чеда, да наследи чин очев и славу кућну... Куд мисли сад?.. И зар баш он да буде последњи изданак те породице, која је, од Косова па овамо, давала српском народу честите свештенике?

То му је душу ледило. Једнога дана гледа он своју најстарију ћер... А она се почела развијати као пупољак у пролеће... Красно девојче! Из ока јој вири питома душа... Њему заигра срце. Кроз главу му сену мисао:

А зар ја њу не могу удати за богословца?...

И сама та мисао начини га срећним. Заносио се њом и дан и ноћ. По читаве сахате би будан сневао о својој будућности.

С тугом и бригом беше се забаталио, али се опет врати себи. Поче се више бринути о свом великом имању. Обилазио је њиве и ливаде певушећи оне божанствене црквене песмице. Кад му видиш ведро чело, осмејак на пуном лицу; кад му чујеш лепу реч са усана, а био је врло личит човек, теби се с места натури мисао: ово је прави свештеник....

Бадава! Срећа, као и несрећа, никад није сама. Кад је човек срећан, управо, кад осети да је срећан, онда му сва блага земаљска иду у сусрет. Тако и код попе Ивана. Ама где он метне своју руку ту је пуно благослова!... Његова топла молитва дизала је болнике са постеље, његов благослов био је божји благослов. Име му се прочу. Слегао се свет око његове куће као око манастира.... Једва је могао уграбити који тренутак да се нађе у кругу своје дечице... И тада, лијући топле сузе радости, захваљивао је Творцу на милост којом га је обасуо.

Анђелија, најстарија ћерка, већ беше стасала за удају. Била је лепа као цветак на ливади.

Попа је поче изводити на саборе. Распитивао се о младим људма који хтедоше запросити руку Анђелијину. И беше нашао једног доброг, и ако сиромашног младића, богослова.

— Добар је, богослов је... то је за мене... Леп је... то је за њу... Дозваћу га па ћу му је дати...

Ама, што веле, човек, каже а Бог располаже — тако и ту. Попа Иван мисли једно, а оно се деси нешто друго..

* * *

Анђелија одбеже.

То се деси из ненада, на један пут. Ни сањао није о том. И зар је могао помислити да ће му ћерка, из пуне његове куће, отићи у најсиромашнију колебу сеоску, за човека, који је куд и камо старији од ње, који је шта више, и ружан?... Али, ето, оде!... Не каза никоме ни шта мисли... Да му бар рече: збогом — него ни то!..

Бес му отрова душу. Изгуби памет и хтеде удавити рођака који дође да му то јави. Рикао је:

— Лажеш!... Лажеш да је одбегла!

И онда је јурио као бесомучан од стаје до стаје тражећи Анђелију... Одјурио је у воће, у ливаду испод куће — али ње нема...

Он се онда врати натраг у собу и закључа врата за собом. Шта је радио нико не зна...

Недељу дана врата његове собе не отворише се. Нико живи не смеде прићи да га зовне.

Суседи и рођаци се поплашише. Сима, рођак, који му је јавио тај несрећни глас, први се окуражи и закуца на вратима.

— Попо! — рече он. Траже те да крстиш једно дете.

Зачуше се кораци, за тим се отворише врата. На прагу се појави он, блед као крпа и, за дивно чудо, бео као овца. Једва се овде онде вијаше по нека црна влас у коси и у бради... А лице му строго, страшно.

— Кажи, нек носе дете цркви, — рече па опет затвори врата.

После неколико тренутака изађе обучен и очешљан и оде у цркву. Људи и жене гледаху га престрављени.

Кад се из цркве вратио он погледа оштро онај народ.

— Шта је данас?.. рече.

— Уторник — одговори Сима.

— Па што нисте на раду?

И погледа их тако да се с места разиђоше.

Он уђе у своју собу и викну обе ћери.

У тренутку обе беху пред њим. Старијој, Јелени, било је четрнаест а млађој десет год.

— Ни једна да се преко прага није макла док ми се не јави! Јесте разумеле?

— Јесмо.

— Сад пос'о у руке!..

И сад наста други живот у кући његовој. Он беше вазда озбиљан. Кад је имао посла у парохији, он тада само оде од куће, и бави се само толико, колико посао захтева.

У кући беше ред као у кошници. Свака ствар је имала своје место... Његова кућа, авлија... све беше као злато чисто. Перо од живине није смело бити на оној зеленој трави!..

О Анђелији није хтео чути. Нико се није усудио да њезино име спомене јер би онда побеснео

Кад су наступиле дуге зимске ноћи, зовнуо би у своју собу обе ћери и читао им разне приче. И кад му се учинило да је доста, рекао би им да иду спавати, а он би три пута до зоре обишао собу где спавају, да види јесу ли ту...

Прође две године. Једног јутра јави му Сима да је Анђелија родила мушко дете. Он само набра обрве и рече:

— Нек' јој је живо и здраво!

— А зар нећеш да га видиш?

Он погледа Симу тако, да се овај и нехотице стаде чешати иза врата.

— Нећу! — рече.

— А... деца?.. Смеју ли она?

— Не!

*) Мислимо, да ћемо најбоље препоручити нашем свету дивне приповетке нашег признатог приповедача Јанка М. Веселиновића, ако му овако у целини прикажемо једну од његових новијих приповедака. Његове приповетке издаје књижарница В. Валожића у Београду.

цима, који су с тога само слуге свога за ната. Ми тражимо, да за промицање индустрије не одлучује новац, него стручњачко знање, а да не добива награде незајажљиви швиндл, него частан и пристојан рад. Трговина сад само умножава сало халапљивих шпекуланата, а у њиховим је рукама добро народа без икакве вредности. Мали произвођачи и земљорадници нису више у стању да терет носе; берзијанци и дерикоже опет су без икаква пореза, јер њихови милијуни у џепу ћуте" Заиста необичан изборни проглас, какав се код нас још није чуо.

*

Благо учитељима. Министар унутрашњих послова Перцел разглаголао се пред својим бирачима у Бањаду. Обећао им је куле и градове, само да га бирају за посланика. Између осталога рекао је, да ће од септембра ове године ступити у живот државне матрикуле и да ће те матрикуле водити — учитељи. Смиловаће се Банфи-пашина влада на учитеље и погледом на њихово худо стање пружиће им тако прилике, да што заслуже. Ко не би рекао, да та влада није милостива срца! Али како та „милост" изгледа, кад се обрне с друге стране. Вођење матрикула биће засебно звање, које учитељи ни на основу школског закона не смеју примати, јер два звања у један мах не могу водити. Друго, вођење матрикула треба целог човека, који није везан за часове, као што су учитељи. Већ по том види се, да је пашић Перцел ту роткву избацио у ветар. Но да не би то баш у лудо било избачено, има тај метак крајњи и задњи смер, да учитеље одоброволи, да их задобије за себе и своју владу, те да се ови бар сад укопају при изборној борби за такве главе, као што је Перцел. И онако су сви римски и православни свештеници против њих и њихових реформа. За то бар да задобију учитеље за кортеше при посланичким изборима. Ако су изгубили свештенике, да придобију учитеље. Зар није паметна мисао. Радујте се дакле и веселите се, учитељи бедни! Перцел се стара за вас!

*

Из угарског сабора. У угарском сабору расправља се о прорачуну министра просвете. Расправа о овоме предмету траје већ доста дуго, а као што изгледа по непрестаном пријављивању говорника трајаће још неко време. Говорници скоро сви примају прорачун, па и они из опозиције, но за то не пропуштају ни најмању прилику, којом би могли жестоко напасти на данашњу владу. Ово је врло важна тачка државног прорачуна и приликом тог претреса имали би и ми народности много што шта да кажемо о јадном стању наших школа и то с правом, јер они располажу нашим новцем, но на жалост глас у одбрану наших школа нема ко у сабору да дигне, јер ми онде заштитника немамо.

„БОГУ И НАРОДУ!"

Извесне кругове у Пешти тресе тролетница. Док су се бојали странака у угарском сабору, добро је било. Те су странке имале зубе, али нису могле тако дубоко да их зарију, као што то обећава нова странка, која се развија изван сабора.

Банфи-паша са своји соколови истакао је мамац, који треба да прогутају слепи код очију. Црквено-политичке реформе, хоће он на крај да изведе. Оне му с једне стране држе душу, а с друге пружају му горак лек, који ће га за навек излечити, да се не маша министарске столице. Има присталица у сабору, да протури што хоће, а особито кад се то тиче израјиљевих синова, којима је златно теле све и сва. Али за то има тим жешћих противника на пољу, који истичу на своју убојну заставу, да служе: Богу и народу!

Данашњи министри сишли се у народ, треба им, ако хоће да се часно одрже на својим местима, посланички мандати. Путују по својим срезовима, где хоће да буду изабрани, и разврзли говоре на дугачко и на широко, да их народ разуме и увиди, како они раде на добру. Но и њихови противници засукали добро рукаве, па питају бираче: Јесмо ли ми још живи? Е да ли се наша крв претворила у воду? Зар се тако служи Богу и народу? И онда их зову у жестоку борбу против данашње владе, која потпомаже капитале, а пристојан и частан ред не може да добије награде.

„Народна странка", тако се зове нова странка, коју је родила борба око црквено-политичких реформа. То је та странка, која велике главобоље задаје Банфи-пашиној влади. То је странка, која је сва убојна копља окомила против данашње владавине и прети смрћу владиној, либералној странци. Две важне речи исписала је на својој застави. Једна је: Рат против црквено-политичких реформа, а друга је: Рат против народне немаштине, против беде, против економског пропадања народног.

Предлог о грађанском браку и државним матрикулама постали су данас законом. Народна странка не ће да војује против закона и она се пред законом клања. Но како закони нису вечити ни стални и њих су донели људи, па их људи могу и изменити — она ставља себи у задатак, да свима законитим средствима ради на том, да се о тим законима још једаред поведе озбиљна реч у сабору, пред правим изразом воље народне, те да се све оно, што је постало законом, а вређа веру и руши закон божји, сруши, промене (ревидира).

С друге стране удара нова народна странка против капиталиста, који су све гране радиности себи потчинили, а раднике привезали, да буду слуге њиховом раду и капиталу. Она хоће, да не добива новац награде, него стручњачко знање у раду, не незајажљиво швиндловање, него частан и пристојан рад. Она тежи, да помогне малом произвођачу и земљораднику, који су данас претоварени свакојаким теретима више од скота, а не да се и даље подижу на рачун ових малих они на берзама и кајишари, који држе готов новац у џепу, а не плаћају ни њега ни цару ни Богу; не дају ником ништа, а најмање народ од њих ужива.

Економске неприлике у земљи створиле су данашњи лом и борбу против капитала. Народна странка увидела је ту велику потребу и та ће јој добро упалити у борби против владе, која не сме и не може на све стране, јер ко би онда нас притискивао уз зид?

Народна странка данас је у повоју, али за кратко време, од кад је почела да се ствара, показала је, да има услова за живот. Почетком ове недеље састали су се њени многобројни изасланици у Пешти и створише јој политичко вјерују и већ то је данас врло значајно, да се та нова странка не ће називати католичком народном странком, но само народном, не носећи на себи строго верскога значаја. Но није то ни онаква „народна" странка, каква је странка Апоњијева, јер она сматра под народом најшири појам о народу, а не тесногруди шовенски појам о једном једноставном народу мађарском у Угарској, о коме данас сневају све странке угарскога сабора.

Прве речи нове народне странке врло привлаче. Оне су обратиле на себе опћу пажњу. Ако се продужи рад у започетом правцу, створиће се од ње огромна странка, од које ће остале морати да задрхћу, а на првом месту тај немоћни Банфи-пашин кабинет.

Огњан.

Политичке новости.

Организација народне странке.

Познато је, да су грофови Ферд. Зичи и Ник. Естерхази, противници црквених реформа основали нову странку; та странка је почела брзо добијати присталица међу становницима Угарске, те почела нагло расти. Пре неки дан одржали су неки виђенији људи ове нове странке скуп, на коме су донели и програм странке. Програм народне странке обећава, да ће она поћи бољим путем, него досадашње странке. Намера странке је, као што сами кажу: „да сачува хришћански карактер грађана ове државе и да излечи ране, које су нанесене католичкој и у опште свима хришћанским црквама ове државе, и да обгрли народне привредне и политичке интересе." Програм се састоји из 14 тачака, од којих 1-ва гласи: **Захтевамо ревизију (промену) грађанског брака и закона о државним матрикулама.** У другој тачци наглашавају, да ће се борити против донашања таквих закона, који се противе духу хришћанске вере. У осталим тачкама наглашују потребу вероисповедних школа свију примљених вероисповести, траже, да држава обрати више пажње мањим земљепоседницима, да олакша живот ратарском сталежу, нов и праведнији распис пореза. 13-та тачка програма гласи: „Наша странка хоће правичност према немађарским народностима, и жели, да се њихови захтеви, у колико се они не противе јединству и народном карактеру мађарске државе, уваже, те тражи, да се са народностима праведно и достојно поступа." Толико њихов програм. Изгледа, да ће Угарска у овој странци добити једва једном странку, која је схватила грдну погрешку, коју су све странке до сада чиниле, и да ћемо и ми једва једном наћи у табору мађарских странака људе, са којима ће се моћи говорити.

Покрет социјалиста у Угарској.

Покрет социјалиста све се већма шири по Угарској и изгледа, да ће овде бити неки „стални одбор" који овом стварју руководи. Агитација се живо повела и речју и писмено. По већим варошима сваки час се појављују нови и нови списи, у којима се народ позива под социјалистичку заставу. Тако је особито растурен спис: „Бесправном народу Угарске", у коме се жестоко напада данашње стање у Угарској, влада и сабор. У списима: „Шта хоће социјалисте" и „Евангелије социјалне демократије" износи се читава школа социјалистичка и живо се позива народ на борбу против капитала. Све ове списе узаптила је полиција. Но док се с једне стране списима шири агитација, дотле се на другој страни држе зборови, на којима се шире социјалистичке тежње. У Будимпешти одржано је ових дана два така збора. У Сегедину дошло је до сукоба између полиције и социјалиста и полиција је голим сабљама растерала свет. У Сегедину је узапћено много социјалистичких списа, а затворено је и неколико особа. Социјалистички покрет се врло шири по Угарској, што није без сваког узрока, те би позвани требали много више пажње да обрате отвореној рани државној, а да не троше време на друге ситнице.

То би једна за хиљаду...

На њему се ништа није опажало. Вазда један и исти... Јелена и Марија плакале су што не смедоше видети малог сестрића, али су добро криле и своју тугу и своје сузе...

Једнога дана оде он некуд на колима и врати се тек у вече. Изгледао је мало добре воље. Зовну Јелену у своју собу.

— Наш'о сам ти прилику — рече јој.

Она оборила главу.

— Леп, млад човек. Свршио је богословију и биће поп. Доп'о ми се: има у њему вруће проје!.. Сутра ће доћи да те проси... Спреми се!

Она му приђе руци, па онда изиде из собе

Сутра дан заиста дођоше просиоци. Јелена је крадом погледала младожењу и чинило јој се да је доста леп.

Одмах се ту сврши и прошевина и испит. Попа се развесели, а Јелени беше право што је тим својим поступком учинила оцу радост.

Кад је било на сами дан свадбе; кад се већ сватови почеше праштати он позва у собу зета и ћерку.

— Милане, синко, ево ти дајем своје дете. Она је мученица, сине мој! Ја нисам дао њеном оку погледати ни њеном срцу закуцати! Она не зна шта је љубав. Мајка јој је умрла док је она још мала била; а ја, ја сам јој био више душман него отац. Пази је, синко! Она ће заслужити твоју пажњу то ти ја јамчим. Она ће ти окућити и омилити живот!...

* * *

Пролазе дани. Старац озбиљан, ама куд и камо мекши. Кад му се туга свије на срце он побегне у своју собу па се исплаче.

Јавише му да му је и Јелена родила сина. Пун радости дочекао је тај глас. Али се одмах сневесели. Мислио је:

— Родила!.. Ја јој нисам дао ни да дише божјег ваздуха... она је мртва још код мене била. Где ће у бремену и послу оживети?.. Не, не! Нећу ићи!... Не смем ићи!.. Нека им Бог да свега, али ја бих тамо само плак'о.

И поздрави и ћер и зета али не оде... бојао се...

Осети се усамљен. Његова крута воља сламала се пред грехом што је над Јеленом згрешио. Према најмлађој ћери, Марији, био је врло нежан... чак јој је у многом чему попуштао... Само се душа његова није могла измирити с Анђелијом. Ова му је прва радост, прво весеље, па га је тако страшно увредила, Ни после толико година нико не смеде њено име споменути, јер се сав најежи као у грозници а после одболује...

Али пусто срце тражи љубави. Он би се сад мазио, али нема с ким. Марија му је сувише одрасла да се игра и мази с њом, а млађег нема...

Па му се залеже некаква пустош у души Снажна воља његова поче се кршити. Он је осећао како више не може ни да заповеди ни да попрети..

И поче бежати од куће... Уби га чамотиња његовог рођеног крова...

Једног дана враћао се из вароши са једним својим старим пријатељем. Кад беше у селу где је живео као поп, зет његов Милан, он рече пријатељу да се уврате мало.

— Бога ми, стид ме већ!.. Прошла је година како ми се нашло унуче, а ја га још нисам видео!.. Да се увратимо. Он је сиромах. Живи ту, у једној собици од кирију, али је вредан! Имаће скоро и своју кућу!

— Не браним, попо! — рече му стари друг.

* * *

Кола стадоше пред кућом и сиђоше обојица. Домаћица, газдарица од куће, баш се десила у авлији. Како их виде она викну Јелену

— Ево ти оца.

Јелена истрча, приђе му руци и позва га у кућу.

Поп Иван заседе за сто и стаде разгледати чисту собицу намештену са пуно укуса.

— Лепо, лепо... рече задовољно. — Па како живите?

— Лепо, Богу хвала: — одговори Јелена.

— А где је Милан!

— Баш мало час оде у парохију.

У тај пар уђе домаћица у собу са дететом на рукама и приђе да се поздрави. Млада попадија порумене и обори главу.

— Деде, соколе, љуби деди руку! — рече домаћица детету.

Дете је гледало попу отвореним погледом. Онда пружи обе ручице, узе старчеву руку, пољуби је па га опет стаде гледати.

Попа гледаше оне крупне, и црне очи, оно чисто лице, ведро као пролетњи дан.

— Је ли ово лепо дете твоје, Ивана?... упита он домаћицу.

— Бог с тобом, попо! одговори Ивана.

Попу нешто врело прожма свега.

— А чије је? — рече а глас му задрхта.

— Јеленино... Твоје унуче...

Попи се учини да га неко подиже... Он скочи... дете му пружи обе ручице..

— Деда!.. пробрбља, пелтечећи језиком...

Он га докопа, диже нада се, али беше занемео. Сузе га само облише... На једаред му се узе снага и он се спусти на столицу...

Малиша се докопао дедине браде, па чупа ли — чупа... Потрчаше да га узму, али попа их одгурну руком.

— Чупај, соколе!.. Охо — хо!.. Само добро чупај!.. Али добро!.. Јер твој деда, матори угурсуз, ни један пут не дође да те види!..

Па га стаде љубити ..

— Ама зар ти мој унук?.. Зар тебе она згеба родила?... Та ти си читав војвода!.. Краљевић Марко!.. Гледај му само ово око соколово!.. Војводо!.. Јуначе!.. Деде да се пољубимо!..

А дете је љубило и у уста, и у око, и у руку, али се највише занимало његовом брадом.

На један пут скочи. Поста му мала она собица... Он хоће да сав свет види шта је њему Бог дао.

— Куда ћеш, оче? упита Јелена.

— Идем.

— Куда?

— Оћу нека га виде! Спреми му његову преобуку, ја оћу да га носим!.

— Али, оче!

— Ћути! Зар ти је криво што сам срећан?.. Немој! Ја сам тебе увредио а ти ми овим враћаш! Па доста!... Твој шамар тежи ми је од сваке врљике!.. Пусти ме!.. Ајде и ти са мном!... Брзо!... Одмах!.. А кад Милан кући дође, нека и он дође!.. Кажи му, Ивана!...

И истрча из куће ..

Био је леп пролетњи дан. Липа је опијала својим мирисом. Зузукање чела испуњавало је ваздух.. Он дубоко дану и подиже очи к небу.

— Господе!.. Оваки је само твој благослов!

* * *

Кола стадоше на капији. Он скочи као младић.

— Дај ми мога сокола!.. рече Јелени.

Па кад га узе а руке он оде шором..

Корачао је што је брже могао, док се не заустави пред Анђелијином колебом.

— Анђо!.. ћери!

Ова таман мође повраз на лонце, да носи раденицима ручак. Али јој задрхташе руке и затрепери сва снага, кад чу овај глас...

Пође да изађе, али јој отац већ беше на прагу.

— Анђо!.. Види! Дај ми мога унука!.. Где је?

Анђа посрте и наслони се на довратак.

— Где је? Где је?.. А.. ево га!.. Оди.. љуби деди руку!... Тако!.. Деде пољуби бату!.. Ајд сад!.. Дај ми руку Анђо!.. Ми одосмо кући. Дођи и ти!.. И онај смоља, зет, нек дође!.. Дођите!.. Збогом!..

Па, носећи једног унука на руци, а другог водећи за руку, ишао је од куће до куће и хвалио се.

— Ево!.. Оба ће бити попови!.. викао је, као да је Бог зна колико пио...

Тога вечера било је весеље како нико није запамтио...

Нов министар спољних послова у Русији.

Никола Карловић Гирс, министар спољних послова у Русији, умро је. На његово место поставио је цар Никола II. за привременог министра Шишкина. Ово именовање није многима годило, јер Шишкин не само да је врло омиљена личност у народу руском, него је уједно познат као човек одлучан, а уз то још нерадо гледа тројни савез, а особито Немце. Штампу тројног савеза, која је већ ликовала, да је задобила младога цара Николу за себе и која је уједно мислила, да је француско-руском савезу одзвонило, врло је непријатно дирнуло ово именовање, јер су тиме сви њихови планови отишли у ветар. Овај избор цара Николе може потпуно задовољити не само Русију, него и цело Словенство, јер је ово јак доказ, да ће у Русији спољна политика тећи здравим, правим путем.

Затварање истријанског сабора.

Из Беча јављају, да је царским патентом затворен истријански сабор и да су наређени нови избори. Затварање овога сабора доказ је, да народности у Аустрији ипак имају више слободе, него ли у Угарској, јер је узрок томе затварању било то, што су талијански посланици захтевали, да се расправа води само на њихову језику, те да одузму Словенцима њихова парламентарна права.

Бугарска и Аустро-Угарска.

Аустро-Угарска непрестано петља са балканским државама. По себи се разуме, кад неко тражи нешто онде, где посла нема, да сваки час наиђе на друге сметње. Тако и Аустрија пролази на Балкану. Тек што сирота удеси ствари са Србијом: доведе Милана и напредњаке, а у Бугарској се изроди ђаво. Чврсти Стамбулов паде, странка Русије се умножи, а „мудри“ кнез Фердинанд уједаред поче радити — натрашке; тако мисле они.

Но у Бугарској одиста настала је велика узрујаност, спрема се нешто ново, што никако не може годити Аустро-Угарској, јер иде у прилог Русији. Долазак Цанкова и других емиграната, пуштање толиких заточеника, који су само на миг Аустро-Угарске допали невоље, јасно сведочи, да ће се у Бугарској ствари окренути другим правцем. Ми видимо овде сјајну победу Русије, ма да се она ни макла није, да што учини. Никада бољег доказа, да Бугарска не може бити без пријатељства Русијиног. Све је ово јасно видела Аустро-Угарска и да би се осветила Бугарској, прети јој царинарским ратом. А за што? За то што Бугарска с правом хоће да удари потрошарину на увозну робу. Ово је Аустрију толико разједило, да силно прети царинским ратом, но Бугарска не попушта.

Овом четврти отпочела је нова, тридесета година „Заставе“. У данашњим тешким нашим приликама молимо и позивамо све наше дојакошње поштоване претплатнике, да **одмах обнове претплату,** *како би својим тешким дужностима могли одговорити и да не би било сметње у шиљању листа. А наше једномишљенике позивамо, да се живо заузму око прикупљања* **нових претплатника,** *да би у новој, тридесетој години наш рад још проширити могли.*

Вести из народа.

— Пишу нам из **Карлова**: „На наш светли празник Богојављење искупио се многобројан народ у цркву на богослужење, и баш кад су свештеници освештавали воду по обреду нашем, зачује се пред општинском кућом, која се налази преко од цркве добош. Сви смо се питали: Шта ће то да значи? И направио се читав жагор по цркви, те тако по свршеној служби изађемо на поље и дознамо, да је дошао егзекутор из Вел. Кикинде и продао лицитално две српске куће. Сви смо се чудили и у чуду питали: Зар је морала баш тај дан лицитација одржана бити? Зар се тако наши велики празници поштују и зар власт не узима у обзир тако велике дане? То ме је као православног Хришћана врло дирнуло и с тога вам јављам, да видите и знате, како с нама власти поступају, као да ми православни не сносимо равноправно све терете. Ми тражимо с правом, да се и наше поштује и да нам се не дира у хришћански осећај“.

Књижевност.

СРПСКА КЊИГА ЗА НАРОД.

Сима Лукин Лазић: **Кратка повјесница Срба од постања Српства до данас.** Цена само 35 новч. а у лепом платненом увезу 70 н. —

Наш народ је слабо научио да добије коју књигу за њега написану; од календара до календара па ту. Оно до душе носи више књига име „књига за народ“, „књига из народа“ и т. д. но то је све далеко од народа. Данас имамо пред собом опет једну књигу, којој је на челу исписано српска књига за народ; без многог околишења, рећи ћемо да је на ову књигу и са потпуним правом исписано то име. Писац њен зацело је увек имао у памети при писању, за кога је пише и за што је пише. Излагање у тој књизи је таково, да га сваки који чита, свати лако, да ужива при читању, а при томе црпе многу храну душевну, много учи, а врло мало осећа умора. Кажу да је учити: себе познавати, најтеже, а ево нам Лукин показа, како ћемо себе упознати, а са врло мало труда, но са много уживања.

Па о чему пише ова лепа књига; она нам износи повјест (историју) народа српског. Шта је то повјест? Ту ћемо пустити самога Лукина-Лазића да нам он каже: „После читања, писања, рачунања и оченаша, свакоме човјеку родољубу најпрече је знање: повјесница рода и народа његовог. Човјек, који не зна, а не ће да позна повјесницу свога народа, то је несвјесно чељаде без рода и имена, без љубави и поноса. Тако чељаде личи на находче са улице, које не зна: ни ко је ни откуда је дошло на свет, ни ко му је био отац, ђед и прађед“.

А сада да речемо коју о самој садржини књиге Када би хтели износити, ма у најкраћим потезима садржину њену, не би могли; сваки лист, свака страна, износи вам нешто ново, нешто лепо. За то ћемо укратко изнети, како је Лукин поделио своју књигу и о чему вели у ком делу.

Ова повјесница је подељена на осам делова: осам „доба“. Прво је доба предисториско, у коме нам Лукин износи најстарије доба, од постања Српства до освојења данашњих домовина српских. Овде се говори о пореклу српског народа и српског имена; даље колико Срба има и где живе данас, па нам вели, да нас има око 9 милијуна у 7 разних држава. Праколевка нам је била у Индији, па смо се селили у више маха, док не заузесмо данашње домовине наше. Но то све треба читати, па онда видети, како је било.

О сеобама нашим, говори нам још друго доба, доба одређавања; које нас уједно упознаје са првом државом и првом династијом српском на Балкану. На крају овога доба показује нам веру у старих Срба, „која беше многобожачка — идолопоклоничка.“ Бог над боговима беше им Триглав са разним другим боговима, којих беше до 16.

У трећем добу видимо Србе, где се већ полако намештају у своје данашње домовине. Сада се у њима већ заснива мисао државног јединства и наследне краљевске власти. У то доба, појављује се и хришћанство међу Србима. Прешавши у кратко „доба државног сазревања“, долазимо до онога златнога доба српскога, којим се Србин може само дичити и поносити, које сваки Србин, ако хоће да је Србин, треба и мора да позна; а нигде га лакше и лепше не ће познати, него у овој краткој повјесници Срба. Ту нам долази доба Немањића: Велики Немања, мудри св. Сава, силни Душан, нејаки Урош и други. У том добу Србин може лако познати, шта га је подигло, а шта свалило. Ту види: јединство српско сину, које га начинило силним, но види и тешку неслогу српску, која га упропасти. Велико и силно царство сведочи нам о моћи српској, силне школе и манастири, о образовању, даље о богатству српском.

Но после овога славнога доба, долази доба расула државног. Споља силни непријатељи, а изнутра још силнија неслога. Од пораза на Марици до пропасти Босне, ређа се невоља за невољом, ту је и тужно Косово; но ту су и светла лица кнеза мученика српског цар-Лазара, па Милоша Обилића, па Марка Краљевића и других. Српска народна песма окитила је својом маштом ово тешко но славно доба, а ова нам га књига износи у лепом слогу као прича, па опет истинито.

На муци се познају јунаци. После пропасти, долази доба страдања, али и челичења. „За крст часни и слободу златну“, хорило се по притиснутим земљама српским. И црква и држава пропала; јунаци гинули, но не узалуд, него као што рекосмо, за крст часни и слободу златну, те за то и настану доба: свануће и слободе. Ту нам долази Кочина крајина, ту устанак на дахије, па устанак Милоша Обреновића и Кара-Ђорђа. С друге стране опет боре се Црногорци, док се ова борба не сврши, а из ње ускрснуше две самосталне српске државе Црна Гора и Србија.

На крају је још у кратким потезима изнет живот Срба Војвођана и њихове борбе.

То би био кратак преглед ове лепе, но и корисне књиге. Ни једна српска кућа не би требала да је без ње. За тако јефтине новце, колико поуке и уживања она пружа! Српским црквено-школским општинама овом се књигом пружила најбоља прилика, чиме да награђују школску децу и како најлакше да буде међу народом и науку и српску свест. Лукин-Лазић је уложио много труда, па и право је да му се награди.

Ми својски препоручујемо свакоме Србину ову лепу и корисну књигу. —0—

Народна привреда.

Подизање ђубришта.

Спољашњи је рад свршен; настадоше дуги зимски месеци, за којих стока не изилази из кошаре. У то доба дижу се хрпе ђубрета, које ће будућега лета да множе корист нашег поља. Чим пролеће осване, требаће ђубре разасипати по младим зимским усевима, те их дрљати. Сад је лакле баш у згодан час поука, како ће наши сељаци са коришћу настојати око свога ђубришта. Сви добро знају, да се без ђубрета бадава труде; но мало их има, који умеју радити како ваља, да буде њихово ђубриште у истину драгоцено.

Човеку је неугодно гледати, како се у нас немарно настоји око ђубришта. Идите, куд хоћете, да ли југом или севером или истоком или западом земље, свуда једнак немар, свуда хрпе, с којих тече вода у двориште или у јаркове, свуда црни поточићи, којима тече најбољи делови ђубрета т. ј. његови растопљиви делови. Пошто је зима прошла, не остаје ништа, ван хрпа истрошене и празне сламе, а од права ђубрета шта има да биље храни, није остало ништа јер није чудо, што економа изневери нада, што ју је имао, кад је таким ђубретом своје поље ђубрио. Дуготрајно је искуство доказало да ђубре не губи ни из којег другог узрока толико своје снаге, колико с тога, што га је дуго времена прала киша. Ђубриште покривено кровом изгубило је 14 по сто душика; друго у иначе једнаком положају али непокривено и изложено киши, изгубило је 30 по сто; треће, што је на пољу лежало у маленим хрпицама, изгуби душика 64 од сто делова.

Сва вештина око сачувања добрих делова нашега ђубрета стоји у том, да буде хрпа имала што мању површину и да је што мање киша пере. Није ништа лакше, него удесити хрпу са малом површином онако, како ваља. Кад се извезе ђубре из кошаре, ваља га стрпати на место добро обграђено. Не ваља га извлачити из кошаре у гомиле, већ га ваља вилама искидати, па полагати на хрпу, пазећи, да буде сваки комад смрвљен и истиснут на хрпу, да не остају празни простори, у које може улазити ваздух и ветар. Слагање ђубрета у хрпу први је услов, да буде ђубриште правилно и удесно за врење, по којем постаје ђубре какво треба да буде.

Но ваља исто тако пазити и на место, где ће се ђубриште удесити. Редовно то бива у најближој близини кошаре, да се не губи време. Па се тад не пита, не стојили земљиште тако, да ће се са ђубришта све, што је боље, исцедити у долину. За ђубриште треба безусловно и потпуно равно место. Јама не сме под њим да је дубља од 20 центиметара, а мора да је обложена цементом или барем ди је њезино дно набито иловачом, добро уготовном. Около ђубришта ваља оа је насип, који заустављa течност да из њега не отече. Тек на једној страни има бити тај насип пробушен, да може кроз тај отвор сувишне течне делове у јаму, из које се ђубриште може, кад се осуши, обичном вртном кантом поливати.

Све то врло мало стаје а чува ђубре од велика губитка. Добар је обичај, да се ђубриште покрије кровом или да се разапињу на неколико стубова пањаве, што су намочене катраном или другим чим што не пропушта влаге. Ето дакле главних услова за добро ђубриште: не дати, да се с њега перу растопљиви делови и да га не суше ветрови и жарко сунце.

П. Н.

Вести из места и са стране.

† **Новица Церовић, војвода црногорски.** Из Црне Горе јављају, да је онде пре неки дан умро војвода Новица Церовић у својој 90-тој години. Историја војевања Црне Горе са Турцима пуна је све славнијих од славнијих дела, све већих од већих јунака. Међ многим добрима тешко је бити најбољи, тешко је истаћи се. Па ипак ће име Новице Церовића заузети једно од најлепших места међу војводама Црне Горе. Деведесет година живети и скоро цео век провести у свакидашњој опасности свога живота, а све за милу отаџбину своју и то је већ доста, па да се човек увенча вечном славом у народу своме. Но дела Новичина нису обична, међ њима има и такових, која могу чинити само највећи јунаци. Борба против силнога Смајил-аге Ченгића, у којој паде овај бесни Турчин и одбрана манастира Острога сачуваће јуначко име Новичино и славу његову за сва времена. После Новице остало је четворо деце, од којих је један сада архимандрит, а друго је много добра учинио Црној Гори својим радом у државној служби. При последњем опроштају са Новицом довикнимо му још једном заједно са Црном Гором и свим Српством: Хвала ти, што си род свој толико љубио и бранио; спомен твој остаће вечан међу нама.

Беседу с игранком и томболом приређује „друштво Св. Саве“ у Карловцу 21. јануара (2. фебруара) 1895. у просторијама „Зорин-дома“ а у корист свога фонда за помагање сиромашних, а добрих ученика и ученица. Преплате се примају највећом благодарношћу. Програм: 1. „Српски народни листови“, од Драг. Чижека, свира војна глазба 96. пук. бар. Рамберга. 2. „Ускликнимо!“ од Тих. Остојића, пева мешовит лик. 3. „Пјесник и вила“, одломак из спева кнеза Николе I. декламује Богдан Прица и Марија Прицина. 4. „Из српских крајева“, смеса српских нар. песама од *** пева мешовити лик. 5. „Српска игра“, за гласовир у четири руке од Р. Толингера; свирају гђце Олга Гомирчева и Сида Шумоњина. 6. „Сутра рано“, дует за сопран и тенор, уз пратњу оркестра, певају гђца О. Катићева и г. Д. Гершић. 7. „Гајде“, од Драг. Чижека, свира војна глазба. 8. „Српчад око св. Саве“, жива слика. 9. „Бранково коло“, (нова композиција) од Јос. Маринковића уз пратњу оркестра пева мешовити лик. Од српских игара играће се: Краљев оро, Заплет, Српкиња, Сељанчица, Срба, Шумадинка.

Грубијанство железничких чиновника Пишу нам из Руме: „Да су мађарски чиновници на железницама поплавили не само угарску, него и хрватску краљевину, дакле и равни Срем, и да су исти скоро без изузетка неописани грубијани, особито у хрватској краљевини, а још више онде, где Срби живе, то нам је свима познато; и што су према мушкима грубијани, то разумемо, али што то грубијанство терају и према слабом женском полу, то не само да не разумемо, него то је право дивљаштво, то је за Арнауте, за Башибозуке, то спада у делокруг разбојника. Тако сам био очевидац једног таког дивљег чина на железничкој станици у Руми. Једна стара пристојно обучена женска приступи к чиновнику и рече: „Молим карту до Старе Пазове, трећи плац“ — пружи форинту и очекиваше карту. Народ је међутим навалио иштући карте. Чиновник се на то продере са — један. Стара ова женска не знајући, шта и коме виче чиновник — један, ћутала је и чекала на карту. Чиновник за тим пружи своју храбру мађарску десницу кроз прозорчић и шаком фисну исту женску по носу продеравши се — један. Сиротој старици ударише сузе од ударца бесне Мађарине, те збуњена ненадним ударцем, понови: „та молим карту до Ст. Пазове“ те пошто прими исту, удали се плачући, не толико од бола, колико од стида; дало јој се на жао, јер је бездушник пред толиким народом, ни криву ни дужну, пљесну по лицу. Старица ова има своја два брату-чеда, оба су чувени адвокати у Срему, и ми се надамо, да ће они и хтети и умети своју тетку осветити, а тај дивљак заслужио је, да му се врати жао за срамоту, да позна, да Србин, ако игде, али у Срему за цело да живи! — Срамота за 19. век!

Обустављена пловидба. Између Београда, Земуна и Панчева обустављена је поново пловидба, јер је пошао јак лед Дунавом и Тисом.

Мађари су највеће панслависте. Упустио се један Србин у разговор с једним научним Русом. Србин вели, да су Срби најбољи Словени, а Рус вели, да не. Па кога држите за највеће панслависте? Пољаци нису, Чеси нису, Бугари, Хрвати нису. На то ће му лукави Рус смешећи се одговорити: Најбоље су панслависте Мађари. Србин га погледа, па онда изусти: Ааа — Пањимају, пањимају вас. (А ви Мађари, разумете ли оног Руса? Ур)

Емигрант.

За породицу Милана Поповића.

Осим споменутих родољуба послали су:

Г. Т. Јечинац из Сибирије, града Омска 5 рубаља.

Неколико пријатеља у Новом Саду при чаши вина скупили 5 фор.

Имена панчевачких родољубивих приложника, чију смо укупну своту у прошлом народном броју забележили, ово су:

Г. Димитрије Николајевић	50 ф.
Г. Др. Стеван А. Јовановић	5 ф.
Г. Др. Никола Григоријевић	5 ф.
Г. Михајло Костић	5 ф.
Г. Димитрије П. Ранисављевић	5 ф.
Г. Петар Т. Суботић	5 ф.
Г. Коста Васиљевић	5 ф.
Госп. Н. В.	5 ф.
Госп. А. Л.	5 ф.
Госп. Н. Н.	2 ф.
Г. Жика Николић	2 ф.
Г. Бранко Крчадинац	2 ф.
Г. Коста Крунић	1 ф.
Г. Ђура Стојковић	1 ф.
Г. Пера Милорадовић	1 ф.
Г. Паја Стојић	1 ф.
Свега	100 ф.

Усрдна хвала свима!

Најновије вести.

Промена у српској дипломацији. За посланика краљевине Србије у Букурешту наименован је Христић, за берлинског посланика Пантелић, а у Лондону Мијатовић.

Стамбулова гоне. Саборска истражна комисија закључила је, да се узапти све непокретно имање Стамбулова. Власти су ову наредбу извршиле. Истражна комисија хтела је да узапти имање свију чланова Стамбуловљеве кабинета, но су доцније одустали од те намере.

САД ЈЕ ВРЕМЕ!

„Кошава“ и „магарац“ бију како је богу воља; земљу стегао мраз, а негде је и снег покрио; зима стегла — те још како, а време на пољу непогодно и непријатно у тој мери, да се баш ништа ни на њиви, ни у башти не да радити, а домаћин сео у крај пећи, па погледа у њиве и ливаде, у воћњак и повртњак, како све мирно почива, нигде ни искрице живота; гледа како га је природа раставила од свега, што га је још пре неколико недеља занимало, што му је давало пуне руке посла, а сад га обузела нека мора, па од дугог времена не зна, шта да ради, но чантра по кући, па је постао и себи и укућанима, већ и несносан!

„Да хоће и то пролеће већ да дође, да се латим посла, јер човек треба да ради, а не да левента; једва чекам да сијне пролеће!“

Хм! Једва чекаш да сијне пролеће, да идеш на рад! А јеси ли спреман за рад?

Почекај мало драги пријатељу! Још нису спремио све што треба, да баш можеш да пожелиш пролеће, да идеш на рад; још много што-шта имаш за пролећни рад да спремиш: та још ниси ништа ни отпочео да спремаш за рад, а хоћеш на рад! Дед' пођи мало самном, да учинимо једну смотру на оруђе, на семење — да ли је све то спремно и у реду, да можеш одмах, чим ти пролеће сијне, спреман и пуних руку на рад поћи?!

Желиш пролеће, а овамо ниси још ни пшеницу, ни јечам, ни овас од уродице очистио, ниси ни кукуруз окрунио ни провејао и за сејање спремио. Погледај какав ти је плуг, како је још од јесењашњег орања зарђао и отупио, тако ти ено и данас под кошом лежи; погледај како се цртало искривило, како се колечка изломила; погледај, како су на дрљачи зупци поломљени и поиспадали, па ти дрљача изгледа сад као кревуба баба; погледај брану како ти се отрцала као циганска метла, — и ти с таком „спремом“ желиш пролеће!?

Па јест, ти ћеш то све учинити; али кад? онда, кад отопли, кад сијне пролеће, кад већ устреба, са свачим спреман, да кренеш у поље на рад; онда, кад навале сви послови, па онако збуњен не знаш шта ћеш пре да отпочнеш, на коју ли страну пре да пођеш? Све ти то онда иде на брзу руку; све се ради, а ништа као што треба не уради; много се што-шта отпочне а не доврши, јер све иде и мора да иде „на врат на нос“! Али тако не чини добар домаћин; он сад већ то све поправља и спрема; сад је за то најподесније и најјефтиније време да се све спреми, све оправи, све у ред доведе, очисти — да буду вреће пуне здравог, одабраног и од уродице пречишћеног „сјева“, да буду и плуг, и дрљача, и брана потпуно спремни за добар и сигуран рад, да се може певајући одмах на рад поћи, чим нам се време за то укаже.

Где ти је ашов, где мотика, где-ли су ти грабље? Ено, у ћошак бачено, све раскламитано, искривљено, поломљено, а на грабљама ни једног зупца нема! Зар с тим и таквим „алатом“ мислиш ти пролеће да дочекаш и на рад да пођеш? Срамота је то, да ти сад већ ни на најпречe услове не помишљаш, које испунити треба, а да се на рад поћи може и — сме! То ми исто тако долази, као кад би ти црева од глади већ у велико прокрчала, да те и мука спопадне, а ти би тек онда у воденицу пошао, да брашно за пројe самељеш.

Сад дакле треба да оправиш и у ред доведеш све оруђе, нарочито ашов и мотику, јер може врло лако и време да попусти, па ћеш моћи у башти да прекопаш и оне празне леје, које ниси јесенас прекопао. За прекопавање, ђубрење и спремање празних леја, не треба да чекаш пролећа, него треба да су ти све леје једном већ прекопане, па ако то ниси учинио јесенас, учини сад, чим ти време дозволи, да узмогнеш ашовом у земљу.

Сад је време да и на то помишљаш: шта ти треба од оруђа и поновити, па и то за времена још да урадиш. Има и неколико најновијих, врло подесних справа, с којима ћу те, драги читаоче, ево да упознам, да и ти видиш, како мислени људи све више смишљају на то: како ће стварати начина и могућности, а с њима упоредо и равна, подесна оруђа, с којима ћеш све те послове и лакше, и боље, и брже отправљати.

Да пођемо по реду.

Прво долази прерађивање и спремање земље. Треба одмах, чим једну леју у башти испразните, да је и прекопате; чим последњи струк поврћа с једне леје из земље извадите, одмах и ашовом у земљу да ударите, па ће вам бити с пролећа пред сејање, не само лакше прекопавање, него ће и свако поврће у тако спремљеној земљи боље напредовати, суши одољевати и снажније ће се у сваком правцу развијати.

Исто је тако и на њиви; угарена њива, лакше се даје пред сејање уворати и уситнити; на угаренoj њиви сваки усев боље напредује и бољи род рађа.

Ако дакле ниси јесенас прекопао повртњак, прекопај га сад, чим ти време за то дозволи, да бар неколико недеља тако прекопан постоји, да измрзне и зимске се влаге насити.

Ко је, дакле, још јесенас свој повртњак прекопао, или га и сад још прекопа, тај га с пролећа пред сејање или сађење не ће морати у пуној дубљини да прекопава, јер је земљу кроз више недеља и мраз издробио и уситнио; он ће је само површно, па било то и мотиком само, претурити, да семе у фришку земљу дође.

Где су просторије веће, онде и то површно претурање земље узима много времена, па да би и то брже ишло, измислише сад и за тај посао ручни плуг. Мени је ово оруђе познато и ја га с тога и нашим домаћинима препоручујем. Оруђе је ово са свим темељно направљено. Где је земља тежа, могу и двојица да раде: један да управља и да гура плуг, а други да привеже конопац за главчину од плуга, или за гредељ одмах иза главчине, па да вуче.

После овако спремљене, а према потреби и сагорелим ђубретом нађубрене леје, приступићемо с поуздањем сејању.

И за сејање, нарочито ситног семена, имамо данас врло подесних справица, којима се и лепо и правилно сеје, што „из руке“ није баш тако лако учинити, као што то неки замишљају. „Из руке“ добро посејати треба вештине. Да би дакле невештога и у томе помогли, направише разноврсне справице. Она је направљена од плеха. При сејању се врда шњом у лево и у десно, да семе из ње испада, а да би испадало правилније, она је пресована на ситне коцке, преко којих се семе при врдању претура, па правилније кроз онај отвор напред испада. Отвор се према потреби мицалицом удешава, да семе гушће или ређе пада.

Чим смо семе посејали, ево нам одмах на засејане леје незваних гостију! Ту ти је и врана и сврака, ту шева и тресорешка (говедарка), а без угурсуса и пробисвета врапца не може бити; па где би и могло бити „коло без кокана“?! Све те штеточине навале на засејане леје, и дотле чепркају, док усејано семе не нађу. Ми се, дакле морамо и од њих да бранимо, а то чинимо разним страшилима. Бели конци, крпе, перa, клепала, повремено пуцање из пушака и т. д. код неких птица ништа не помаже; оне се свека тога не плаше, оне за часак прну, па ево их опет где падају. С тога смишљаше на нешто поузданије, што ће те несване госте сигурније одбити и смислише ветрењачу са звонцадима. Од танких дашчица направе се „ставице“, кроз доње две дашчице ових ставица, провуче се подужа мотка; рупе морају бити мало шире, но што је мотка дебела, да се цела ветрењача може, према ветру, лако покретати. На горњем крају ових дашчица, протурена је осовина, која се такође мора врло лако окретати; по потреби може се и подмазати. На једном крају ове осовине, управљена су два лака дрвена крила, која морају бити врло мало извијена у страну, да их ветар може лакше да подухвати и да их покреће; на самој осовини обешена су два лака, али врло јасна звонцета. На супротној страни крила, углављено је лако дрвено крило, које ће ветрењачу према ветру управљати.

Све што је напред поменуто, треба сад прибавити или направити, да буде све спремно, па кад приспе време да се употреби, да је готово, да се онда баш, кад затреба не петља, не дангуби, а у многим приликама да не буде и доцкан.

Сад треба прегледати и своје баштенско семење, па се уверити чега има, а чега нема, и шта треба набавити, да се за времена може и то спремити, да и оно спремно очекне прву згодну прилику да се посеје.

Ко све то сад посвршава, томе ће први дани „у добри час доћи“, а ми ово рекосмо, учинисмо наше и опоменусмо вас, штовани читаоци, а ваше је сад да нас у вашу корист послушате, јер је свему томе сад најподесније време.

Радић.

Трговина.

Нови Сад, 19. јануара. Пшеница прве каквоће 6 ф. 20—— пов. Пшеница средња 6 ф. ——— н. Пшеница лакша роба 5 ф. 70—80 новч. Наполица 5 фор. 50 нов. Јечам 5 фор. 40—50 н. Зоб 5 фор. 70—80 нов. Кукуруз у зрну 5 ф. 60—70 н., Маст 45 фор. Сланина сува 48 фор., дебела паљена 50 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки . 38 н.
„ средњи . . . 36 н.
„ лаки . . . . 34 н.
Све од 1 килограма.
Теоци . 10—25 ф. по комаду.
Јагњци . — ф. по пару.
Овци . . 8—12 ф. „

*

Стање воде под Новим Садом.

19. јануара било је 1.72 мет., а 10. јануара је било 1.92 мет.

*

Беч 16. (28.) јануара 1895. (Извештај са воловског вашара М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу Ст. Маркс.)

На данашњем вашару било је са више од 900 тешке марве мање него у прошлој седмици а то је био узрок, што се боља марва у цени одржала, а слабија, која је и овог пута у великом броју заступљена била, била је доста занемарена.

Пријављено је било свега 4651 т. ј. 2415 мађарског, 912 галичког и 1324 немачког соја а продавали се: мађарски од ф. 52—63, прима до ф. 66, галички од ф. 52—60, прима до 62, немачки од ф. 53—64, прима до ф. 67, за 100 злг. клане тежине.

Краве и бикови од ф. 22—34, а босански волови од ф. 25—28 за 100 килограма живе тежине.

*

Беч, 29. јан. п. рим. (Ориг. извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 9.505 к., а дошло је 2961 ком. млађе врсте и 6158 комада угојених мађарског соја. Свега 9119 комада дотерано.

Трговина је живља.

Продавало се:

Прима роба 37½—38 н. изнимно 38½ п.
Средња „ 35—36 н.
Сремска „ 35—36 н.
Назимад „ 30—37 н.

Ово су цене од килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

Цена је сланини 42 ф.
„ „ масти . 44 ф. Све од 100 кгр.

*

Беч 29. јануара. (Извештај са свињског вашара од М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу, Ст. Маркс.)

Усљед мањег броја била је данас тражња живља и могло се у појединим случајевима за маленност боље цене улучити.

Пријављено је било свега 9506 комада а смештено за продају 2961 лаких и 6158 дебелих свиња мађарског соја.

Продавало се:

Прима роба од 37—38½ новч.
Средња „ „ 35—36 „
Лака „ „ 30—34 „
Назимад „ „ 30—38 „

на килограм живе тежине без потрошарине.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

16. (28.) јан.

Дукати — — — — — —	5 ф. 84 н.
Наполеондори (20 франака) —	9 ф. 84 н.
Угарска златна рента — — —	125 ф. — н.
Аустријска златна рента — —	125 ф. 50 н.
Угарска крунска рента — —	99 ф. 10 н.
Немачке држ. марке (од 100 мар.)	60 ф. 75 н.

Уредништву нашег листа послате су на приказ ове књиге:

Деда. — Страх. Написао Јан. М. Веселиновић. Накладом књижаре В. Валожића. Београд. Цена 20 пара дин.

Вилина књига. Приче и бајке из светске књижевности. Прикупио Сима Матавуљ. Накладом књижаре В. Валожића. Цена 1 динар.

Међедовић и царева кћи. Једна стара бајка. Београд. Накладом Велимира Валожића. 1894. Цена 1 динар.

Писма из Петрограда од Радована Кошутића. Београд. Издање пишчево. 1895. Цена 2 динара или 2 круне. Стр. 255.

Јавна благодарност

Онима приложницима, који приликом св. Савске беседе у корист сиротих Српкињица приложише, на име:

По 1 ф: Преч. г. Станко Жупански. По 60 н.: г. г. Богољуб Јовановић, Мита Ердељан, Цвета Лакатуш. По 50 н.: Гђа Ракила Теодоровић. По 30 н.: г. г. Петар Вуков учитељ, Обрад Суботин Вел. Бечкерек, Паја Настић Вел. Бечкерек, гђа Катица Петровић, гђца Ружица Јовановић и Видосава Поповић. По 10 н. г. г. Миша Еремић, Жива Мијатов, Миша Арсеновић, Вита Јанков, ђурица Мијатов, Евица Лаковић. Скупио још Жива Мијатов председник 1 ф. 40 н. Г. Велисављевић 40 н. Свега 7 ф. 50 нов.

У име свих ученица срп. основне школе изричем гореспоменутима овим најтоплију благодарност.

У Срп. Елемиру 16. јануара 1895. год.

Даринка Пековић,
учитељица.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ
на 24 позоришне представе.

Доласком српске народне позоришне дружине у Нови Сад отвара се претплата на 24 позоришне представе.

Цене местима одређене су за сваку представу овако:

I. Ложа у партеру у претплати 5 фор. 50 новч., ван претплате 6 фор. Ложа у I. спрату у претпл. 5 фор., ван претп. 5 фор. 50 н. — II. Седиште у партеру у I. и II. реду у претпл. 1 фр. 20 н., ван претпл. 1 фр. 50 н. Седиште у партеру у III., IV., V. и VI. реду у претпл. 1 фр., ван претпл. 1 фр. 20 н. Седиште у партеру у VII., VIII., IX. и X. реду у претпл. 80 нов., ван претпл. 1 фор. Седиште у партеру у XI. и XII. реду у претпл. 60 н., ван претпл. 80 н. — III. Седиште на балкону у I. реду у претплати 1 фр. 20 н., ван претпл. 1 ф. 60 н. Седиште на балкону у II. реду у претплати 80 н. ван претпл. 1 фр. Седиште на балкону у III. и IV. реду у претп. 50 н., ван претпл. 60 н.

Ко се претплати на 24 представе, плаћа у представама ван претплате цену одређену за претплату.

Ко се жели претплатити, нека изволи ту намеру своју пријавити до 24. јануара (5. фебр.) о. г. књиговођи друштвеном, г. **Јовану Токалићу,** сваки дан од 9 до 12 пре подне и од 3 до 5 сахата после подне у званију.

У Новом Саду, 17. (29.) јануара 1895.

УПРАВНИ ОДБОР
„Друштва за срп. нар. позориште“.

ОГЛАСИ.

ПРОДАЈА ВИНА

Више стотина хектолитара старог доброг сремског белог вина по фор. 18·— хекто, а код већег квантума и јефтиније.

Добра далматинска вина, **црно и шиљер** продајем по фор. 15·— хекто.

Глигори С. Мијић
2—3 **у Митровици.**

ШТАМПАРИЈУ

продајем из слободне руке, која би за стручњака Србина врло корисна могла бити, поглавито овде у **Сомбору.**

2—3 **Роберт Хејндлхофер.**

Паја Ковачевић, мануфактурне робе трговац у Новом Саду, дунавска улица, радо продаје **јефтино,** а исто тако и радо купује **за готов новац**

МАНУФРКТУРНЕ РОБЕ

у мањим и већим партијама, а било и целокупну радњу.

Понуде од страних трговаца умољава лично или путем писма са ознаком каквоће, мање или веће партије, или целокупна радња. 1—3

ЈЕДНА ИНДУСТРИЈСКА КУЋА
У БЕОГРАДУ

потребује контоаристу са стручним знањем и немачким језиком, који може одмах ступити.

Понуде са сведоџбама ваља слати на адресу: **П. ЈАНКОВИЋ, сарајевска улица бр. 25. Београд** (Врачар). 3—3

Само је онда прави, ако је троугаста боца са означеним окрајцима (црвеном и црном штампом на жутој хартији) облепљена.

ДО САДА ЈОШ НЕНАДМАШЕНО.

В. МАГЕРА
права, очишћена

МАСТ ОД РИБИЈЕ ЈЕТРЕ
(LEBERTHRAN)

у законом зачепљеној опреми
ВИЉЕМА МАГЕРА
У БЕЧУ.

Испитано од првих медицинских ауторитета због лаке сварљивости и за децу препоручено и прописано, у свима случајевима где лекар с успехом намерава постићи ојачање целог организма, нарочито плућа и груди, побољшање сока и чишћење крви у опште — **флаша по 1 фор.** — на фабричном сложишту, **Беч, III./3., Heumarkt 3.** као и у највише апотека и спецерајских трговина, у аустро-угар. монархији праве ове масти добити.

Добити се може: У Новом Саду код г.г. Јов. Грозингера, апотекара; Браће Вагнера трговаца.

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ И ОТПРАВИШТВО ЗА АУСТРО-УГАРСКУ
код
W. MAGER, Wien,
III./3., Heumarkt 3.

Подржавања се судским путем прогањају.
16—18

Главни уредник: др. Емил Гаврила. Власник Славко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Никола Маленчић. Срп. штампарија дра Свет. Милетића у Н. Саду.